

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПОЧАТКОВОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова приймальної комісії
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського

В. Д. Будак
2023 року

**ПРОГРАМА ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ІЗ ПРОФІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
ДЛЯ ВСТУПУ НА НАВЧАННЯ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ
НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ
В ГАЛУЗІ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК**

**ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
011 ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ**

Розглянуто та схвалено
на засіданні приймальної комісії
МНУ імені В. О. Сухомлинського
(протокол № 4 від «26» 04 2023 року)

Прийом на навчання за науковим ступенем доктора філософії в галузі педагогічних наук здійснюється на конкурсній основі за результатами фахового вступного випробування.

Вступники проходять іспит в обсязі діючих програм ступеня магістр.

Розробник програми фахового вступного випробування:

доктор педагогічних наук, професор

 С.І.Якименко

Завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти

 С.І.Якименко

Декан педагогічного факультету
(відповідальна за результати роботи)

 О.М. Олексюк

Затверджено на засіданні кафедри початкової та дошкільної освіти
Протокол №10 від «11» квітня 2023 року

Затверджено на засіданні Вченої ради педагогічного факультету
Протокол №7 від «13» квітня 2023 року

Зміст

1.	Пояснювальна записка.....	4
2.	Вимоги до проведення додаткового вступного випробування	5
3.	Критерії оцінювання під час вступного іспиту.....	5
4.	Програмні положення	6
5.	Перелік питань додаткового вступного випробування.....	7
6.	Список рекомендованої літератури.....	8

1. Пояснювальна записка

Програму додаткового вступного випробування з педагогіки для вступу на навчання для здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі 01 «Освіта/Педагогіка» зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» (згідно з Переліком галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 29 квітня 2015 року № 266) розроблено на основі освітньо- професійної програми підготовки бакалавра та освітньої програми магістра відповідної спеціальності.

Програма визначає перелік питань, обсяг, складові та технологію оцінювання знань вступників на основі ступеня магістр під час вступу на навчання для здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Мета додаткового вступного випробування – є перевірка рівня володіння здобувачами фаховими компетенціями, показати знання щодо етапів розвитку педагогіки як науки, вміння визначати методологічні принципи наукового пізнання, орієнтуватися в історико-педагогічних дослідженнях, пов'язаних із обраною дослідником науковою проблемою; розуміти важливість вітчизняного й зарубіжного педагогічного досвіду минулих років в науковій організації процесу дослідження та можливість творчого використання набутого досвіду в сучасних умовах розвитку освіти в Україні.

Додаткове вступне випробування з історіографії педагогічних наук має виявити знання аспірантами фактичного матеріал, їх вміння аналізувати основні тенденції історіографічного розвитку вітчизняної педагогічної науки. Питання, винесені на фаховий іспит з історії педагогіки, комплексно охоплюють розвиток історичної педагогічної спадщини в динаміці.

Завдання іспиту: розширення й поглиблення в студентів знань з історії педагогіки України ХХ – початку ХХІ ст. Відродження методологічної спадщини української педагогічної науки. Вироблення бачення суспільних й педагогічних явищ минулого з позицій історизму. Поглиблення знань аспірантів про минулу і сучасну історико-педагогічну науку.

Додаткові вступні випробування проводяться в обсязі навчальних програм з основних дисциплін навчального плану ступеня бакалавр і магістр – педагогіка, історія педагогіки України (з найдавніших часів і до сьогодення).

2. Вимоги до проведення додаткового вступного випробування

Додаткове вступне випробування проводиться у формі усних відповідей на питання екзаменаційних білетів, складених відповідно до програми вступу на навчання для здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі педагогічних наук спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», за методикою, визначеною кафедрою педагогіки та інклюзивної освіти.

Додаткове вступне випробування містить комплекс кваліфікаційних завдань, які дозволяють виявити рівень підготовки, ступінь оволодіння професійними знаннями та вміннями.

Кожен білет складається з 3 питань. Відповіді оцінюються за кредитно-трансферною системою. Виконання завдань іспиту повинно мати виключно самостійний характер. Використання додаткових джерел чи підказування на екзамені забороняються.

Члени комісії повинні пам'ятати про необхідність підтримання на іспиті невимушеної, доброзичливої атмосфери, яка сприятиме спокійній підготовці аспіранта до відповіді. Водночас важливо органічно поєднувати на іспиті високу вимогливість і об'єктивність при оцінюванні, індивідуальний підхід до аспірантів при визначенні рівня їх знань.

3. Критерії оцінювання під час вступного іспиту

Критерії оцінювання визначаються наступним чином:

ЄВРОПЕЙСЬКА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ECTS:

Національна шкала	„5” відмінно	„4” добре		„3” задовільно		„2” незадовільно
Шкала університету	90-100	80-89	70-79	65-69	60-64	0-59
Шкала ECTS	A	B	C	D	E	X

ШКАЛА ВИСТАВЛЕННЯ ОЦНОК

Оцінка ECTS	ВИЗНАЧЕННЯ	За шкалою навчального закладу	
		Оцінка за нац. шкалою	Кількість балів
A	ВІДМІННО - відмінне виконання з незначною кількістю помилок.	Відмінно	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ - вище середнього рівня з кількома помилками.	Добре	80-89
C	ДОБРЕ - в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок.	Добре	70-79
D	ЗАДОВІЛЬНО - непогано, але зі значною кількістю недоліків.	Задовільно	65 - 69
E	ЗАДОВІЛЬНО (достатньо) - виконання задовольняє мінімальні критерії.	Задовільно	60-64
X	НЕЗАДОВІЛЬНО - необхідна серйозна подальша робота.	Незадовільно	0 - 59

4. Програмні положення

Тема 1. Загальні основи педагогіки

Становлення педагогіки як науки. Стадії розвитку педагогіки. Основні категорії педагогіки: розвиток, освіта, виховання, навчання. Структура педагогічної науки. Методологічні основи предмету педагогіки. Методи науково-педагогічного дослідження.

Особистість її соціальна сутність, структура. Основні характеристики.

Основні фактори, що впливають на розвиток особистості та її формування. Закономірності та рушійні сили розвитку особистості.

Діяльність та спілкування в розвитку особистості. Вікові етапи в розвитку особистості.

Мета виховання, її об'єктивний характер. Ідеал національного виховання. Основні напрямки всебічного розвитку особистості. Програма виховання як система цілей виховання. Зарубіжна педагогіка про мету виховання.

Соціальне значення праці педагога. Специфіка педагогічної діяльності, її психологічна структура. Педагогічна творчість. Авторитет вчителя, вихователя – педагогічний такт. Діяльність вчителя, вихователя в умовах гуманізації і демократизації педагогічної освіти.

Виховання професійної відповідальності майбутніх фахівців освітньої галузі як педагогічна проблема.

Неперервна освіта як необхідна складова професійної підготовки майбутніх фахівців галузі освіти.

Здоров'язбережувальна діяльність педагога як соціальна проблема.

Організація навчальної і науково-дослідної діяльності з обдарованими студентами у вищому навчальному закладі.

Значення вальдорфської педагогіки в розвитку самосвідомості і професійного самовизначення учнівської молоді.

Система освіти дорослих в Україні, її характеристика.

Розвиток інклюзивної освіти в сучасній Україні.

Неперервна освіта як необхідна складова професійної підготовки майбутніх фахівців галузі освіти.

Тема 2. Дидактика

Поняття про дидактику як теорію освіти. Її основні категорії. Процес навчання, його структура, основні функції. Пізнання і навчання, його рушійні сили. Основні ланки процесу навчання: сприйняття, осмислення, запам'ятовування, застосування на практиці. Навчання-двоєдиний процес, його психологічні основи.

Види навчання: проблемне, інтегроване, диференційоване, програмоване, комп'ютерне. Основи закономірності й принципи навчання. Закономірності навчання. Історія проблеми. Класифікація закономірностей навчання. Характеристика принципів навчання та прояви.

Методи навчання. Методи навчання, їх сутність основні поняття. Функції методів навчання. Історія створення методів навчання. Методи організації навчально-пізнавальної діяльності. Методи стимулювання навчальної діяльності. Методи контролю і самоконтролю пізнавальної діяльності.

Форми організації навчання. Сутність та історія розвитку форм організації навчання. Урок та заняття як основна форма організації навчального процесу. Особливості та структура шкільного уроку та заняття в дошкільному закладі. Підготовка вчителя до уроку а вихователя до заняття. Основні вимоги до заняття і до уроку.

Контроль і оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Сутність і основні види контролю. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Критерії, норми оцінки навчальних знань.

Оцінювання якості освіти у вищій школі як одна з форм підвищення рівня підготовки майбутніх фахівців.

Використання інформаційних технологій в студентському етнокультурному середовищі.

Тема 3. Теорія виховання

Теорія виховання. Поняття виховання основні його категорії: виховання, самовиховання, перевиховання. Специфіка виховного процесу. Суб'єк-об'єктні підходи до виховання. Основні способи виховання. Виховання як суспільне явище, його рушійні сили. Поняття «виховна система». Сучасні підходи до виховання.

Художньо-естетичне виховання молоді як засіб залучення їх до духовних і культурологічних цінностей суспільства.

Формування еколого-валеологічної культури студентів у виховній роботі вищої школи.

Національні й світові культурні надбання як основа патріотичного виховання сучасної молоді.

Студентське самоврядування як складова навчально-виховного процесу навчального закладу.

Духовно-моральний розвиток особистості як основа патріотичної зрілості.

Тема 4. Національне виховання

Національне виховання його система, шляхи реалізації. Сутність національного виховання, мета завдання, основні категорії. Історія розвитку національного виховання. Українська етнопедagogіка – основна національна система виховання. Основні напрямки виховання у національній школі.

Родинне виховання. Поняття сім'ї та її функції. Завдання родинного виховання. Народні звичаї традиції та свята. Фамілістика українського родоводу. Зміст шляхи родинного виховання. Материнське слово та приклад батька.

Мудрість та доброта старшого покоління. Природа, домашній побут та взаємостосунки в сім'ї. Держава, церква.

5. Перелік питань додаткового вступного випробування

1. Державний документ «Національна стратегія розвитку освіти України в XXI столітті», його характеристика.
2. Концепція розвитку освіти України на період 2015 – 2025 рр., її характеристика.

3. Закон України «Про вищу освіту», його основні положення.
4. Неперервна освіта як необхідна складова професійної підготовки майбутніх фахівців галузі освіти.
5. Здоров'язбережувальна діяльність педагога як соціальна проблема.
6. Оцінювання якості освіти у вищій школі як одна з форм підвищення рівня підготовки майбутніх фахівців.
7. Художньо-естетичне виховання молоді як засіб залучення їх до духовних і культурологічних цінностей суспільства.
8. Формування еколого-валеологічної культура студентів у виховній роботі вищої школи .
9. Використання інформаційних технологій в студентському етнокультурному середовищі.
10. Виховання професійної відповідальності майбутніх фахівців освітньої галузі як педагогічна проблема.
11. Організація навчальної і науково-дослідної діяльності з обдарованими студентами у закладі вищої освіти.
12. Значення вальдорфської педагогіки в розвитку самосвідомості і професійного самовизначення учнівської молоді.
13. Інтерактивні методи навчання в сучасних закладах освіти.
14. Національні й світові культурні надбання як основа патріотичного виховання сучасної молоді.
15. Система освіти дорослих в Україні, її характеристика.
16. Розвиток інклюзивної освіти в сучасній Україні.
17. Студентське самоврядування як складова навчально виховного процесу навчального закладу.
18. Етнопедагогічний підхід в управлінні сучасною школою.
19. Духовно-моральний розвиток особистості як основа патріотичної зрілості.
20. Проблема формування милосердя як важливої якості сучасної молоді.

21. Концепція «Нова українська школа». Характеристика змісту. Її переваги і недоліки.
22. Сутність інтегрованого та проектного навчання.

6. Рекомендована література

Базова

1. Азаров Ю. П. Искусство воспитания. М., 1985.
2. Алексеев Ю. М. Україна: освіта і держава (1987 1997). К.: Експрес об'ява, 1998.
3. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти в Україні. Історія. Теорія. К.: Либідь, 1998.
4. Антология педагогической мысли Украинской ССР. М.: Просвещение, 1988.
5. Бабанский Ю. К. Проблемы повышения зффективности педагогических исследований. М., 1982.
6. Бабишин С. Д. Школа і освіта давньої Русі (IX 1 пол. XIII ст.). К., 1973.
7. Богуславський М. Структура сучасного історико-педагогічного знання // Шлях освіти. 1999. №1.
8. Березівська Л. Д. Освітньо виховна діяльність київських просвітницьких товариств (друга половина XIX поч. XX ст.). К.: Молодь, 1999.
9. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання. К.: ІЗМН, 1998.
10. Бойко А. М. Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації. К.: ІЗМЕ, 1996.
11. Василькова Ю. В. Педагогические взгляды Шарля Фурье. М.: Педагогика, 1986.
12. Васькович Г. Шкільництво в Україні (1905 1920 рр.) Мюнхен, 1996.
13. Веремчук А. П. Теоретичні основи виховання у працях С.Грушевського. Рівне: Тетіс, 1998.
14. Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку. К., 1996.
15. Вовк Л. П. Громадсько-педагогічне сподвижництво в Україні: (Етапи і особливості). К.: ТОВ «Міжнародна фінансова агенція», 1997.
16. Волошин М., Волошин Р. Становлення національної школи. Дрогобич, 1993.
17. Вульфсон Б.Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века. М., 1999.
18. Вульфсон Б.Л., Малькова З.А. Сравнительная педагогика. М., 1996.
19. Гессен С.И. Основы педагогики. М., 1995.
20. Гинецинский В.И. Образовательный стандарт – проблема теоретической педагогики // Педагогика. 1999. №8.
21. Гончаренко СУ. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997.

22. Гриценко М.С. Нариси з історії школи в Українській РСР (1917 – 1966 рр.). К., 1966.
23. Гусак П.М., Мартіросян Л.А. Історія педагогіки України: Посібник. Луцьк, 1998.
24. Джоана Грохульська. Карл Роджерс. Концепція Освіти // Шлях освіти. 1997. № 2.
25. Джуринский А.Н. История педагогики. Учебное пособие для студентов педагогических вузов, М., 1998.
26. Джуринский А.Н. Зарубежная школа: история и современность / Учеб. пособие. М., 1998.
27. Джуринский А.Н. Зарубежная школа: современное состояние и тенденции развития. М., 1993.
28. Джуринский А.Н. Развитие образования в современном мире. М., 1999. Дистервег Адольф. Избранные педагогические сочинения. М.: Учпедгиз, 1956.
29. Державна національна програма "Освіта" («Україна ХХІ століття»). Київ, 1994.
30. Дорошенко Д.І. Нарис історії України (передмова О.І. Денисюка). Л., 1991.
31. Дроб'язко П.І. Українська національна школа: її витоки і сучасність. К.: Академія, 1997.
32. Європейська педагогіка і Василь Сухомлинський як сучасний педагог гуманіст. Матеріали Міжнародної конференції / Відп. ред. О.В.Сухомлинська. К, 1993.
33. Єгоров Г.С., Лавриченко Н.М. Тенденції розвитку порівняльної педагогіки за кордоном // Шлях освіти, 1999. №1.
34. Живодьор В.Ф. та ін. З історії національного шкільництва: Навчально методичний посібник / В.Ф. Живодьор, АА. Сбруєва, М.Ю. Рисіна; Інститут змісту і методів навчання. К., 1998.
35. Животко А.П. Історія української преси / Упоряд., авт. іст. біографічного нарису та приміт. М.С. Тимошик. К.: Наша культура і наука, 1999.
36. Закон України «Про загальну середню освіту» // Освіта, 1997. 27 серпня.
37. Закон України «Про освіту» від 23 травня 1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. № 34. С. 451.
38. Ігнатенко П.Р. та ін. Виховання громадянина. К., 1997.
39. Історія педагогіки / За ред. М.С. Гриценка. К.: Вища школа, 1973.
40. Історія педагогіки: посібник практикум / За ред. проф. М.В. Левківського, докт.пед. наук О.А.Дубасенюк. Житомир: Житомирський державний педагогічний університет, 1998.
41. Історія України в особах: ХІХ – ХХ ст. Я.Войцехівська (кер. авт. кол.), В. Абліцов, О. Божко та ін, К.: Україна, 1995.
42. История педагогики: [Учебник для студентов пед.институтотв] Н.А. Константинов, Е.Н. Медінский, М.Ф. Шабаева. 5-е изд., доп. и перераб.

М.: Просвещение, 1982.

43. История педагогики / Под ред. академика РАО А.И. Пискунова. М.: ТЦ «Сфера», 1997.
44. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання. К., 1997.
45. Качмар В.М. За український університет у Львові. Ідея національної вищої школи у суспільно політичному житті галицьких українців / кін. ХІХ – поч. ХХ ст.
46. Кобернік О. Проективна педагогіка і національна школа // Шлях освіти, 2000. №1.
47. Коваль Л.Г., Зверєва І.Д., Хлебнік С.Р. Соціальна педагогіка. К., 1997.
48. Коменский Ян Амос. Избранные педагогические сочинения [В 2-х т.]. М.: Педагогика, 1982.
49. Конституція України. К., 1996.
50. Концепція безперервної системи національного виховання. К, 1994. Концепція національного виховання // Освіта. 1994. 26 жовтня.
51. Концепція позакласної виховної роботи загальноосвітньої школи // Початкова школа. 1992. № 5 - 6.
52. Концепція середньої загальноосвітньої школи України / Інформаційний збірник Міністерства освіти.. №1 2,1992.
53. Концепція системи управління народної освіти демократичної держави // Освіта. 1992. 28 березня.
54. Коротяєв Б.І. Методи навчально пізнавальної діяльності учнів. К., 1991. Коротяєва-Камінська В.О. Українознавчий аспект змісту педагогічної освіти (1917 1995 рр.). К., 1997.
55. Костюк Г.С. Учебно-воспитательный процесс и психическое развитие личности. К., 1989.
56. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Навчальний посібник для педагогічних навчальних закладів. Тернопіль, 1996.
57. Кравець В. Історія української школи і педагогіки. Курс лекцій: навч. посібник. Тернопіль, 1994.
58. Крип'якевич І.П. Історія України. Львів: Світ, 1990.
59. Крушинський В.Ю., Левенець Ю.А. Історія України. Події. Дати. Факти. К. 1997.
60. Кузь В.Г., Руденко Ю.Д., Губко О.Т. Українська козацька педагогіка і духовність. Умань, 1995.
61. Лікарчук І. Л. Професійно технічна освіта України: історичний шлях і перспективи [Монографія]. К.: Педагогіка, 1999.
62. Лозова В.І., Троцько Т.В. Теоретичні основи виховання і навчання. Харків, 1997.
63. Локк Джон. Соч.: В 3 т. М.: Мысль, 1985.
64. Любар О. О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української педагогіки. К.: Інститут змісту і методів навчання МО України, 1998.

65. Любар О.О., Федоренко Д.Т. Історія педагогічної думки і освіти в Україні: Навч. посібник для студентів педагогічних навчальних закладів. К., 1993.
66. Ляшенко О. Державний стандарт середньої освіти: концептуальні засади // Шлях освіти. 1998. №2.
67. Мазур П.І. Отчі світильники: Сторінки з історії школи і педагогічної думки в Україні епохи Відродження (XV ст. поч. XVII ст.): Навчальний посібник. Донецьк: Український культурологічний центр.
68. Майборода В.К. Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917 – 1985). К., 1992.
69. Макаренко А.С. Избранные педагогические сочинения. В 2-х томах. М.: Педагогика, 1978.
70. Макаренко А.С. Сочинения. В 7-ми т. Ред. коллегия: И.А.Каиров. М.: 1960.
71. Марушкевич А.А. Науково педагогічна спадщина І.Огієнка / Київський ун-т ім. Т.Шевченка. К., 1998.
72. Мацейків Т.І. Трудове виховання підростаючого покоління в українській народній педагогіці // Рад. школа. 1985. №6.
73. Мельник Л. Історія України: курс лекцій. К., 1991.
74. Мельничук О.С. Історія педагогіки України: Навч. Посібник Кіровоградський держ. пед. університет ім. В.Винниченка. Кіровоград, 1998.
75. Мироненко О.М. Морально-естетична діяльність школярів в умовах позашкільного закладу. К., 1994.
76. Нежинский А.П. А.С.Макаренко и педагогика школы. К., 1976.
77. Нариси історії українського шкільництва (1905 – 1933 рр.): Навчальний посібник / За ред. О.В. Сухомлинської. К: Заповіт, 1996.
78. Наумов Б. Поліцентризм як система сучасної педагогіки // Шлях освіти. 2000. №1.
79. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. К., 1991.
80. Основи національного виховання: Концептуальні положення. К., 1993. Основи педагогічної майстерності / За ред. І.А. Зязюна. К., 1998.
81. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР с древнейших времен до конца XVII века / Отв. ред. Днепров З. М., 1989.
82. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР. XVIII
83. первая половина XIX в. / Под ред. М.Ф. Шабаровой. М.: Педагогика, 1973.
84. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР. Конец XIX начало XX в. М.: Педагогика, 1991.
85. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР (1917 – 1941 гг.) М.: Педагогика, 1980.
86. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР (1961 – 1986 гг.) М.: Педагогика, 1987.
87. Паламарчук В.Ф. Школа учит мыслить, М., 1986.

88. Педагогика: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов. М.: Школа Пресс, 1997.
89. Педагогика. Учебное пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей // Под ред. П.И.Пидкасистого. М., 1996.
90. Педагогическое наследие / Я.А. Коменский, Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, И.Г. Песталоцци / Сост. В.М. Кларин, А.М. Джурицкий. М.: Педагогика, 1989.
91. Песталоцци И.Г. Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. М.: Педагогика, 1981.
92. Петров В. Діячі української культури (1920 – 1940 рр.) жертви більшовицького терору. К., 1992.
93. Пилипчук Олег Ярославович та ін. Історія науки та освіти в Україні (найдавніші часи перша третина ХХ ст.): Навчальний посібник з українознавства: О. Я. Пилипчук, О. Ф. Коновець, Л. П. Яресько. К.: ТОВ «Міжнародна фінансова агенція». 1998.
94. Підласий І.П. Діагностика й експертиза педагогічних проектів. К., 1998.
95. Пирогов Н.И. Избранные педагогические сочинения. М.: Педагогика, 1985.
96. Пискунов А.И. Хрестоматия по истории зарубежной педагогики. М.: Просвещение, 1981.
97. Позашкільні заклади України. Концепція. К.: Освіта, 1993.
98. Побірченко Н.С. Короткий біографічний словник членів Київської Старої Громади (друга половина ХІХ початок ХХ століття). К.: Інтеллект, 1998.
99. Побірченко Н.С. Олександр Олександрович Русов український громадський діяч, вчений, педагог. К. Педагогічна думка, 1998.
100. Побірченко Н.С. Павло Житецький український вчений, педагог, громадський діяч. К.: Педагогічна думка, 1997.
101. Полєк В. та ін. Відомі педагоги Прикарпаття /до 1939 р./: Біограф. Довідник / В. Полєк, Д. Дзівінчук, Ю. Угорчак. Прикарпатський ун-т ім. В.Стефаника. Івано Франківськ.: Лілея НВ, 1997.
102. Положення про середній загальноосвітній навчально виховний заклад // Освіта. 1993. 3 вересня.
103. Положення про дошкільний виховний заклад України // Освіта. 1993. 10 вересня.
104. Положення про професійний навчально виховний заклад України // Освіта. 1993. 17 вересня.
105. Положення про ступеневу систему освіти в Україні: Наказ Міністерства освіти України №311 від 21 серпня 1993 р. К., 1993.
106. Полонений В. М. Понятійно-термінологічний апарат педагогіки // Педагогіка. 1999. № 8.
107. Про реформу загальноосвітньої і професійної школи. Збірник документів і матеріалів. К., 1984.

108. Проблеми сімейного та статевого виховання дітей і учнівської молоді. К.:ІСДО, 1995.
109. Пшенічка П.Ф. Розвиток творчих здібностей учнів // Шлях освіти. 1999. №1.
110. Розвиток освіти і педагогічної думки на Україні / За ред. М.Ярмаченка.
111. Подласый И.П. Педагогика. В 2-х книгах. М., 1999.
112. Родинно сімейна енциклопедія. К.: Богдана, 1996.
113. Рубльов О.С., Черченко Ю.А. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції (20 – 50-ті роки ХХ ст.). К.: Наукова думка, 1994.
114. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. К., 1997.
115. Самойленко Г. Нежинская филологическая школа (1820 – 1990).
116. Нежин, 1993.
117. Саймон Б. Общество и образование (пер. с англ.). М., 1989.
118. Сбруева А.А. Порівняльна педагогіка. Суми: Редакційно-видавничий відділ СДПУ, 1999.
119. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. М., 1998.
120. Семчишин М. Тисяча років української культури. К., 1992.
121. Сікорський П.І. Методологічні підходи до розв'язання суперечностей педагогічного процесу //Шлях освіти. 1999. №2.
122. Скульський Р.П. Учиться быть учителем. М., 1986.
123. Скуратівський В. Берегиня. К., 1987.
124. Слепухов М. Сумнівні аксіоми радянської педагогіки // Шлях освіти. 1999. №2.
125. Стельмахович М. Г. Теорія і практика українського національного виховання. Івано Франківськ, 1996.
126. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. К.: ІЗМН, 1997.
127. Ступарик Б. М. Національна школа: витоки, становлення. К.:ІЗМН, 1998.
128. Ступарик Б. М., Моцюк В.Д. Ідея національної школи та національного виховання в педагогічній думці Галичини (1772 – 1939 рр.). Прикарпатський ун т ім. В.С. Стефаніка. Каф. історії педагогіки. Коломия: Вік, 1995.
129. Сухомлинська О.В. Ідеї громадянськості й школа в Україні // Шлях освіти. 1999. № 4.
130. Сухомлинська О.В. Про стан теорії і практики виховання в освітньому просторі України // Шлях освіти. 1998. № 3.
131. Сухомлинська О.В. Сучасні цінності у вихованні проблеми, перспективи // Шлях освіти. 1996. №1.
132. Сухомлинский В.А.: Библиография / Сост. А.И. Сухомлинская, О.В.Сухомлинский. К.: Рад. школа, 1987.
133. Сухомлинський В.О. Вибр. твори.: В 5-ти т. К.: Рад. школа. 1976.
134. Сявавко Є.Ї Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку. К.: Наукова думка. 1974.
135. Удосконалення управління навчально виховними закладами. К.:

Хрещатик, 1996.

136. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: У 2-х т. К.: Рад. школа, 1983.

137. Ушинський К.Д. Твори. В 6-ти т. К.: Рад. школа, 1954.

138. Федькович Ю. Поетичні твори, прозові твори, драматичні твори, листи. К., 1985.

139. Філіпчук Г. Філософсько соціологічні аспекти реформування освіти в Україні // Шлях освіти. 1996. №2.

140. Фіцула М.М. Педагогіка. Тернопіль, 1997.

141. Форми навчання в школі / За ред. Ю.І. Мальованого. К., 1982.

142. Франко І.Я. Педагогічні статті і висловлювання. К., 1961.

143. Френе Селестен. Избранные педагогические сочинения. Пер. с французского /Общ. ред. Б.Л. Вульфсона. М.; Прогресс, 1980.

144. Харламов И.Ф. Педагогика: Учебн. пособие. 3-е изд. М.: Юрист, 1997.

145. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки. К.: Рад. школа, 1961.

146. Хрестоматія по истории зарубежной педагогики: Учебн. пособие для студентов пед. институтів. М.: Просвещение, 1981.

147. Цінності освіти і виховання: Наук. метод. зб. за заг. ред. О.В. Сухомлинської, ред. П.Р. Ігнатенка, Р.П. Скульського, упор. О.М. Павліченка. К., 1997.

148. Шаповал Ю.І. Україна 20-50 х років: сторінки ненаписаної історії. К.: Наукова думка, 1993.

149. Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності: Курс лекцій: Навчальний посібник. К.: Либідь, 1999.

150. Яремчук Б. Д. Національні проблемизагальноосвітньої школи України: історія і сучасність. К., 1993.

151. Ярмаченко М. Д. Сучасність педагогічної спадщини А.С. Макаренка: До 100 річчя з дня народження. К., 1988.

152. Ярмаченко Н. Д. Педагогическая деятельность и творческое наследие А. С. Макаренко. К., 1989.

Допоміжна

1. Абдуллина О. А. Педагогическая практика студентов: учебн. М.: Просвещение, 1990. 175 с.

2. Артюшина М. В. Психолого педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у вищій школі: К.: КНЕУ, 2007. 258 с.

3. Богуш А. М. Дефініція «духовність» і «моральність» в аспекті національного виховання в Україні // Морально духовний розвиток особистості в сучасних умовах: зб. наук. праць К., 2000. Кн. 1. С. 18 – 23.

4. Бордовская Н. В. Педагогические условия эффективности исследовательской деятельности студентов // Педагогика. 2013. № 9. С.70 – 77.
5. Букач М. М. Основи наукових досліджень у соціальній роботі Миколаїв : ЧДУ ім. П. Могили, 2009. 284 с.
6. Використання педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського в розробці змісту перед шкільної освіти: монографія; за заг. ред. В. Д. Будака, Т. М. Степанової. К.: Вид. Дім «Слово», 2019.
7. Інтерактивні технології навчання: Теорія, досвід: метод. посібник / Уклад. О. Пометун, Л. Пироженко. К.: А.П.Н., 2002. 136 с.
8. Кремень В. ХХІ сторіччя: нова освітня політика // Дошк. вихов. 2003. № 1 С. 3 –5.
9. Листопад О. А. Теоретичні і прикладні аспекти проблеми діагностування творчого потенціалу особистості // Наша школа, 2013. № 3. С. 8 – 13.
10. Соколовська О. С. Науково дослідна робота студентів як засіб формування екологічної культури майбутнього вихователя // Всеукраїнська науково практична конференція «Інтеграція науково дослідної й навчальної діяльності як чинник професійного становлення особистості майбутнього фахівця природничої галузі» (м. Чернігів 4 грудня 2014 р.). С. 19 –21.
11. Соколовська О. С. Науково дослідницька робота студентів як засіб формування творчої особистості майбутнього вихователя // Науковий вісник МДУ імені В. О Сухомлинського: збірник наукових праць. / гол. ред. В.Д. Будак Випуск 1.41 (93). Т.1. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2014. – 232 с. (серія «Педагогічні науки»). С. 173 – 178.
12. Соколовська О. С. Роль педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського у формуванні творчої особистості // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки: збірник наукових праць/ за ред. Т. М. Степанової. № 2

(49). травень 2015. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2015. С. 162 –167.

13. Степанова Т. М. Вплив тенденцій суспільного життя на розвиток інновацій у змісті передшкільної освіти // Вісник Черкаського університету. – Серія «Педагогічні науки». Вип. 183. – Черкаси, 2010. С. 57– 62.

14. Степанова Т. М. Національно патріотичне виховання молоді в системі неперервної освіти // Проблеми освіти: Наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОНмолодьспорту України. К., 2012. Вип. 72. С. 3– 6.

14. Степанова Т. М. Розробка змісту підготовки студентів заочної форми навчання до професійної діяльності в ДНЗ в умовах вузівської кредитно трансферної системи навчання // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені П.Тичини / [Гол. ред. М.Т. Мартинюк]. Умань: ПП Жовтий О.О., 2012. Ч. 3. С. 288 – 295.

15. Степанова Т. М. Теоретичні концепції розбудови змісту освіти // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського: збірник наукових праць. Т. І. Випуск 37. Серія «Педагогічні науки». – Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2012. С. 399 – 402.

16. Сухомлинська О. Програми національного виховання в умовах освітніх модернізаційних змін // Шлях освіти. 2010. № 4. С.4 - 8.

17. Сучасні труднощі у створенні сприятливих педагогічних умов для формування фахової компетентності у молоді / О.Корсак // Вища школа. – 2013. № 12. С. 53 – 60.

18. Хайруддинов М. Учебно-воспитательный процесс в педвузе Симферополь, 2000. 256 с.

19. Хайруддинов М. А. Духовно нравственное воспитание школьников средствами эстетического воспитания // Научно педагогический журнал «Образование». Теория и практика воспитания. № 2 (69). Казахстан. 2014. С.58 – 69.

20. Хайруддинов М.А. Этикет крымских татар Симферополь: ИД «Тезис», 2010. 304 с.

21. Якименко С.І. Педагогічні умови формування творчого освітньо-виховного середовища в позашкільних навчальних закладах К.: Вид. Дім «Слово», 2016. 184 с.